

Život ukrajinskej emigrácie v medzivojnovom Československu v prácach českých a slovenských historikov

Lubica Harbul'ová, Inštitút histórie, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, lubica.harbulova@unipo.sk

HARBULOVÁ, Lubica. Život ukrajinskej emigrácie v medzivojnovom Československu v prácach českých a slovenských historikov. In *Človek a spoločnosť [Individual and Society]*, 2019, roč. 22, Supplement, s. 120-136. doi: <https://doi.org/10.31577/cas.2019.00.545>

Abstract:

The second largest number of emigrants who abandoned the land of former Tsarist Russia and settled in interwar Czechoslovakia consisted of Ukrainian emigrants between 1919 – 1920. Systematic research in Czech and Slovak historiography which looked at problems associated with this emigrant community started at the beginning of the 1990s. The centres of this research was in the historical institutions; the Slav bibliotheca of the National Library in Prague and academic and specialised institutions in Prešov. Academic works produced included articles, scholarly papers and scientific studies, monographs, monothematic almanacs and books. These works were thematically focused on the research of associations and cultural activities of Ukrainian emigration in Czechoslovakia and in their art and social activities too. These works characterised the formation and activity of the most important supportive and educational Ukrainian organisations, referred to the activity of Ukrainian intelligentsia in different parts of Czechoslovakia, and introduce the lives and output of selected persons of the Ukrainian community who spent their lives in interwar Czechoslovakia. Despite the publication of many papers referring to the problems of the Ukrainian emigrant activities in Czechoslovakia, there are still a lot of topics which await serious research.

Keywords:

Ukrainian emigration. Interwar Czechoslovakia. Czech and Slovak historiography.

Prvá svetová vojna, pád cárizmu a nástup bolševickej moci v Rusku v jeseni 1917 boli faktory, ktorý zásadným spôsobom determinovali vývoj vo východnej Európe. Turbulentný politický vývoj v Rusku i celej východnej Európe od roku 1917 priniesol nielen zásadné politické zmeny v regióne, no spôsobil aj jednu z najväčších migračných vln. Takmer trojmiliónová masa obyvateľov bývalého cárskeho Ruska opustila svoju vlasť a hľadala útočisko v rôznych európskych i mimoeurópskych krajinách.

Udalostí odohrávajúc sa v Rusku po februári 1917 aktivizovali aj politické sily na Ukrajine a prispeli ku konsolidácii ukrajinského národného hnutia.¹ V marci 1917 začali na Ukrajine manifestácie s heslami slobodnej Ukrajiny v slobodnom Rusku. Udalostí vyústili 4. marca 1917 do vytvorenia Ústrednej rady (Centralna Rada) na čele s Mychajlom Hruševským. Ústredná rada vydala 11. júna 1917 I. Universál – Manifest k ukrajinskému národu, ktorý bol

¹ BOJKO, O., GONĚC, V.: *Nejnovější dějiny Ukrajiny*. Brno, 1997, s. 32.

de facto politickou deklaráciou a v ktorom Rada vyhlásila, že aj napriek nesúhlasu Dočasnej vlády začne podnikat' kroky k realizácii ukrajinskej autonómie.²

Na ceste k formovaniu ukrajinskej štátnosti sa dôležitým medzníkom stal 6. november 1917, keď po prebratí moci v Rusku bolševikmi Ústredná rada uverejnila III. Universál, ktorým prebrala moc na celom území Ukrajiny a vyhlásila Ukrajinskú národnú republiku (ešte vo federácii s Ruskom).³ Prelomovým momentom pri vzniku ukrajinskej štátnosti sa stal 25. január 1918, keď Ústredná rada IV. Universálom vyhlásila plnú suverenitu a nezávislosť Ukrajinskej národnej republiky.⁴ Vyhlásením nezávislosti sa roztrhli aj posledné zväzky väzieb na Rusko a vzťah k Rusku dospel do štádia ozbrojeného konfliktu a obrany Ukrajiny pred bolševickým Ruskom. To všetko bolo len prológom ďalšieho vnútropolitického vývoja, ku ktorému došlo na území Ukrajiny v nasledujúcich dvoch rokoch.

Roky 1918 – 1920 sa niesli v znamení existencie samostatnej republiky, napätého vnútropolitického vývoja, determinovaného aj zahraničnopolitickými faktormi, vyústením ktorého bola strata nezávislosti Ukrajinskej národnej republiky, ukončenie jej existencie a odchod popredných politických predstaviteľov ukrajinského politického života do emigrácie. V uvedenom období odišlo z územia Ukrajiny viac ako 100 000 ľudí.⁵ Hoci bola ukrajinská emigrácia súčasťou celého komplexu emigrácie z Ruska, vo všetkých emigrantských centrách a po celé medzivojnové obdobie si zachovávala svoju autonómnosť a špecifiká.

Jednou z krajín, kde emigranti z východnej Európy na začiatku 20. storočia našli útočisko bola aj novovytvorená Československá republika.⁶ Československá vláda 28. júna 1921 schválila projekt pomoci utečencom z Ruska pod názvom Ruská pomocná akcia. Po jej schválení pristúpilo medzivojnové Československo k realizácii jednej z najrozsiahlejších koncipovaných humanitárnych akcií na pomoc utečencom z Ruska v celej Európe. Akciu gestorovalo ministerstvo zahraničných vecí a jej priebeh determinovali humánne, spoločensko-politické i hospodárske aspekty.⁷

Zásluhou tejto podpornej akcie Československo poskytlo pomoc a útočisko tisícom emigrantom z bývalého Ruska a stalo sa jedným z európskych centier politickej emigrácie z Ruska po roku 1917 v medzivojnovom období.

Komunita emigrantov z Ruska žijúca v Československu bola vnútorne politicky i sociálne diferencovaná. Z národnostného hľadiska tu boli najpočetnejšie zastúpení Rusi, no nechýbali ani predstavitelia ostatných národností žijúcich na území cárskeho Ruska (Bielorusi, Gruzínci,

² MAZEPA, I.: *Ukrajina v ohni j buri revoljuciji 1917-1921*. III. Praha, 1943, s. 152.

³ „Oderaz sa Ukrajina stáva Ukrajinskou národnou republikou. Neoddeľujúc sa od Ruskej republiky udržujúc jej jednotu, budeme pevne stáť na našej zemi, aby sme svojimi silami pomohli Rusku a aby sa celé Rusko stalo Ruskou federatívnou republikou rovných a slobodných národov“. In: MAZEPA, I.: *Ukrajina v ohni ...*, s. 155.

⁴ „Národ Ukrajiny! Tvojou silou, vôľou, slovom bola organizovaná na území Ukrajiny slobodná Ukrajinská ľudová republika. Uskutočnil sa dávny sen Tvojich otcov, bojovníkov za slobodu a práva pracujúcich. Ústredná rada oznamuje všetkým občanom Ukrajiny: od dnešného dňa Ukrajinská ľudová republika sa stáva samostatným od nikoho nezávislým, slobodným, suverénnym štátom ukrajinského ľudu“. In: MAZEPA, I.: *Ukrajina v ohni ...*, s. 158-161.

⁵ VIDŇANSKYJ, S.: Ukrajinskaja emigracija v mežvojennoj Čechoslovakiji: rezul'taty i perspektivy naučnych issledovanij na Ukrajine. In.: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezul'taty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavjanskoj biblioteki i pražskych archivov*. Praha 1995, s. 142.

⁶ SLÁDEK, Z.: Russkaja i ukrajinskaja emigracija v Čechoslovakiji. In: *Sovetskoje slavianovedenje*, 1991, č. 6.; TEJCHMANOVÁ, S.: *Rusko v Československu. Bíla emigrace v ČSR 1917-1939*. Praha, 1993.; SERAPIONOVA, E. P.: *Rossijskaja emigracija v Čechoslovackoj respublike (20-je gody)*. Moskva, 1995.

⁷ K realizácii Ruskej pomocnej akcii v Československu pozri napríklad: CHINAYEVA, E.: Ruská emigrace v Československu: vývoj ruské pomocné akcie. In: *Slovanský přehled* 1993, č. 1.; SLÁDEK, Z.: O ruské pomocné akcie. Tentokrát polemicky. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 -1945*. 3. Praha, 1995; *Russkaja akcija pomošči v Čechoslovakiji: istorija, značenie, nasleduje*. Ed. L. Babka, I. Zolotarev. Praga, 2012. 359 s.

Arméni a iní). Hneď po Rusoch druhou najpočetnejšiu skupinou medzi emigrantmi boli Ukrajinci.

Komunita ukrajinských emigrantov v Československu sa vytvárala postupne. V rokoch prvej svetovej vojny začali prichádzať na územie Čiech, Moravy a Slovenska utečenci z Haliče a Bukoviny, ktorí utkali pred postupujúcou cárskou armádou. Títo utečenci boli umiestňovaní v táboroch, ktoré boli založené v Ostrave, Moravskej Třebovej, Uherskom hradišti a Chocni. Na jeseň 1917 bol vytvorený pre ukrajinských utečencov tábor v Svatobořicích pri Kyjove na južnej Morave. V čase vojny skupinu utečencov doplnili ešte vojnoví zajatci – príslušníci cárskej armády, ktorí boli zajatí na východnom fronte a umiestnení v táboroch v zázemí. Medzi nimi bolo nemálo Ukrajincov. Vojnoví zajatci boli umiestnení v táboroch v Nemeckom Jablonnom, v Liberci a v Jozefove. V roku 1919 ukrajinskú komunitu v Československu rozšírili vojaci patriaci k jednotkám Ukrajinskej haličskej armády, ktorí pred postupujúcou poľskou armádou prešli na územie Československa v priestoroch Podkarpatskej Rusi, kde sa vzdali československej armáde. Internovaní ukrajinskí vojaci boli odoslaní do tábora v Nemeckom Jablonnom. V roku 1920 podobným spôsobom ako príslušníci Haličskej armády prišla do Československa aj časť vojenských jednotiek západnej časti Ukrajiny vedené generálom Antonom Krausom. Táto ukrajinská vojenská emigrácia bola umiestnená v tábore neďaleko od Liberca. V roku 1921 bola všetka ukrajinská vojenská emigrácia premiestnená do jedného tábora a tým bol tábor v Jozefove.⁸ Poslednú skupinu ukrajinských emigrantov, ktorá sa usadila v Československu tvorili politickí predstavitelia Ukrajinskej národnej republiky a ukrajinská inteligencia, ktorá opustila Ukrajinu na jeseň 1920 po páde Ukrajinskej národnej republiky.

Československá vláda zohľadňovala v rámci realizácie Ruskej pomocnej akcie špecifickosť postavenia ukrajinskej emigrácie a umožnila súbežne s ruskými vytváranie aj ukrajinských emigrantských organizácií a inštitúcií. Vďaka tomu sa v Československu od roku 1921 vytvoril celý rad ukrajinských podporných organizácií (napríklad Ukrajinský hromadský komitet, Ukrajinský komitet, Ukrajinská hromada, Komitét pre umožnenie štúdia ukrajinských študentov v ČSR a iné), vedeckých, odborných, edukačných a kultúrnych inštitúcií, ústavov a spoločností (napríklad Ukrajinský vil'nyj universytet, Ukrajinský vysoký pedagožický inštitut im. M. Drahomanova, Ukrajinská studija plastyčného mytstva, Ukrajinská hospodárska akademija v Poděbradoch, Ukrajinská himnazija, Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny, Ukrajinská akademična hromada, Ukrajinské istoryčno-filoložične tovarystvo a ďalšie). V Československu sa usadili poprední predstavitelia ukrajinskej inteligencie a ukrajinského politického života (napríklad O.Kolessa, S.Dnistrjanskij, D.Čyževskij, S.Dorošenko, I.Pankevč, I.Horbačevskij a mnohí ďalší). Rozsiahle boli aj spolkové aktivity ukrajinských emigrantov. Početné spolky mali kultúrny, odborný alebo športový charakter, no boli medzi nimi aj spolky skautské a študentské.⁹ Začiatkom 20. rokov 20. storočia sa Československo, no predovšetkým Praha, stalo jedným z hlavných centier ukrajinského kultúrneho, vedeckého a spoločensko-politického života.

Problematika pôsobenia politickej emigrácie z Ruska po roku 1917 v medzivojnovom Československu bola po dlhé roky pre historikov tabuizovanou témou. Výskum uvedenej problematiky sa v českej a v slovenskej historiografii sa začal rozbiehať až po spoločensko-politických zmenách v Sovietskom zväze v druhej polovici 80. rokov 20. storočia a po páde východného bloku začiatkom 90. rokov 20. storočia. Prvý syntetizujúci pohľad na výskum uvedenej témy s hodnotením existujúcich parciálnych výstupov i stanovenie smerov ďalších

⁸ ZILYNSKYJ, B.: *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917-1945 (1994)*. Praha, 1995, s. 12-27.

⁹ Podrobnejšie pozri napríklad: NARIŽNIJ, S.: *Ukrajinska emihracija: Kulturna praca ukrajinskoji emihraciji miž svitovymi vojnami*. Praha, 1942. 372 s.

bádání priniesla medzinárodná vedecká konferencia pod názvom Ruská, ukrajinská a bieloruská emigrácia v Československu medzi dvoma svetovými vojnami konaná v Prahe v auguste 1995.¹⁰

Otázka ukrajinskej emigrácie sa spočiatku spracovávala ako súčasť prác venujúcich sa emigrantom z Ruska, predovšetkým pokiaľ išlo o syntetizujúce pohľady na výskumnú problematiku.¹¹ Postupne od polovice 90. rokov 20. storočia začali bádatelia presúvať svoj odborný záujem aj na jednotlivé národnosti tvoriace komunitu emigrantov z Ruska žijúcu v Československu. V tomto období boli uverejnené aj prvé parciálne výstupy, ktoré analyzovali život ukrajinských emigrantov v Československu. Výsledky výskumu boli pertraktované formou odborných článkov a štúdií, no neskôr dostali podobu odborných monografií, ale aj kvalifikačných dizertačných prác. Ich autormi boli nielen českí a slovenskí odborníci (S. Tejchmanová, J. Vacek, B. Zilynskyj, A. Mušinka, M. Mušinka, T. Hudáková),¹² ale aj poprední ukrajinskí historici (S. Vidňanskýj).¹³ Za všetky je možné spomenúť monografickú prácu českého ukrajinistu Bohdana Zilynského *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894)1917 – 1945(1994)*,¹⁴ ktorá je nateraz jediným uceleným pohľadom na formovanie a pôsobenie ukrajinskej emigrantskej komunity v medzivojnovom období na území Čiech a Moravy.

Výraznou súčasťou formujúcej sa ukrajinskej emigrantskej komunity boli vojaci, internovaní v Československu v niekoľkých táboroch. Túto problematiku priniesli do českej a slovenskej historiografie v 90. rokoch 20. storočia ukrajinskí historici.¹⁵ V odborných štúdiách sa venovali internovaniu ukrajinskej Haličskej armáde, ale aj analýze postoja československých vládnych

¹⁰ Zborník z konferencie vyšiel pod názvom: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezuľtaty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavianskoj biblioteki i pražskych archivov.* Praga 14. – 15. avgusta 1995. Sbornik dokladov. Sv. 1. Sv. 2. Praha: Slovanská knihovna, 1995. 989.s.

¹¹ TEJCHMANOVÁ, S.: Politická činnosť ruské a ukrajinské emigrace v Československu v letech 1920 – 1939. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945 (Sborník studií I.)* Praha, 1993.; ŠIMEČEK, Z.: Ruští a ukrajínští slavisté v meziválečném Československu. In: *Slovanský přehled.* 1993, č. 1.; VACEK, J.: Interakce ruské a ukrajinské emigrace s českou a slovenskou vědou a kulturou v letech 1919 – 1945. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. (Sborník studií 2.)* Praha 1994.; VEBER, V., SLÁDEK, Z., BUBENÍKOVÁ, M., HARBULOVOVÁ, L.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 – 1945.* Seminář pro dějiny východní Evropy při Ústavu světových dějin FF UK v Praze. Praha 1996. 130.s.; SLÁDEK, Z., BĚLOŠEVSKÁ, L. (ed.) *Dokumenty k dějinám ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice (1918-1939).* Praha 1998; *Duchovní proudy ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice 1919-1939.* Praha 1999.

¹² TEJCHMANOVÁ, S.: Dokument o ukrajinské emigraci v meziválečném Československu. In: *Slovanský přehled.* 1992, č. 2, s. 184-195; MUŠINKA, A.: První kroky ukrajinské emigrace v meziválečném Československu. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. Sborník studií I.* Praha 1993; VACEK, J.: Institucionální základna ukrajinské emigrace v Československu v letech 1919-1945. In: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945.* Sv. 1. Praha 1993. s. 35-45.; MUŠINKA, M.: Znachidka stolittja na diľanci doslidžennja ukrajins'koji emigraciji. In: *Dukľa.* 44 1996, č. 1, s. 35-38.; HUDÁKOVÁ, T.: *Ukrajinskí politickí exulanti a medzivojnové Československo.* Dizertačná práca. Prešov FF PU 2014. 214.s.

¹³ VIDŇANSKYJ, S.: Ukrajinská emigrácia v medzivojnovom Česko-Slovensku. In: *Historický časopis.* 40, 1992, č. 3, s. 370-385. ; VIDŇANSKYJ, S.: Ukrajinskaja emigracija v mežvojennoj Českoslovakiji: rezuľtaty i perspektivy naučnych issledovanij na Ukrajině. In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezuľtaty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavianskoj biblioteki i pražskich archivov.* Praha, 1995.

¹⁴ ZILYNS'KYJ, B.: *Ukrajinci v Čechách a na Moravě: (1894) 1917-1945 (1994).* Praha: X-EGEM, 1995. 128.s.;

¹⁵ LYTVYN, M.: Idejno-polityčna borot'ba za vplyv na internovani častyny ukrajinsko Halyckoji Armiji (1919-1924). In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezuľtaty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavianskoj biblioteki i pražskich archivov.* Praha, 1995, s. 572-575. ; PAVLENKO, M.: Politika Československa k internovaným ukrajinským vojakom v rokoch 1919-1923. In: *Historický časopis.* roč. 47, 1999, č. 1, s. 56-69.

miest k internovaným ukrajinským vojakom. S nárastom počtu ukrajinských emigrantov sa ich pôsobenie rozširovalo aj mimo Prahu. Početnejšie ukrajinské komunity sa usadili v Poděbradoch a v Brne. Časť ukrajinských emigrantov sa dostala aj na Slovensko. Na Slovensku sa ukrajinská emigrantská komunita začala vytvárať od roku 1921 a jej centrom sa na celé medzivojnové obdobie stala Bratislava.¹⁶ Pôsobenie Ukrajincov na území Slovenska bolo spočiatku spracovávané v kontexte celej emigrácie z Ruska a jej prítomnosti na Slovensku, predovšetkým na východnom Slovensku.¹⁷ Neskôr boli publikované práce, ktoré približovali explicitne život a aktivity ukrajinských emigrantov na Slovensku.¹⁸

V druhej polovici 90. rokov 20. storočia a v prvom desaťročí 21. storočia pribúdalo prác venovaných problematike pôsobenia ukrajinskej emigrácie v medzivojnovom Československu. Na základe tematického zamerania publikovaných odborných prác môžeme vymedziť hlavné výskumné okruhy, na ktoré sa sústredila česká a slovenská historiografia pri spracovaní vybranej problematiky.

Od začiatku pobytu emigrantov v Československu zohrávali v ich živote dôležitú úlohu rôzne podporné organizácie, ktoré im pomáhali etablovať sa v novom prostredí. Nemenej dôležité pre nich boli aj edukačné inštitúcie, ktoré umožnili mladším ročníkom emigrantom získať vzdelanie alebo dokončiť prerušené štúdium v rodnom jazyku. Všetky tieto ukrajinské organizácie a inštitúcie vznikali vďaka projektu Ruskej pomocnej akcie a vzhľadom na ich význam pre život emigrantskej komunity sa stala ich činnosť a aktivity aj predmetom výskumu bádateľov. Jednou z prvých ukrajinských vyšších škôl založených v Československu bola Ukrajinská slobodná univerzita (Ukrajinskij vilnyj universitet), ktorá po ročnom pôsobení vo Viedni sa v roku 1921 presťahovala do Prahy. Počas svojej existencie mala dve fakulty: filozofickú a právnickú a činnosť ukončila v roku 1945. Pri príležitosti 75. výročia vzniku univerzity Slovanská knihovna v Prahe v roku 1996 usporiadala medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorej výsledkom bol monotematický zborník približujúci okolnosti vznik univerzity, jej odborné i publikačné aktivity, ale aj najvýznamnejšie osobnosti, ktoré stali na jej čele alebo pôsobili na jednotlivých fakultách.¹⁹ Z bádateľov, ktorí sa venovali dejinám Ukrajinskej slobodnej univerzity možno spomenúť M. Mušinku, K. Kolessu, M. Nevrleho a J. Vaceka, ktorý sa zamerával na analýzu vzťahov pedagógov Ukrajinskej slobodnej univerzity s predstaviteľmi českej a slovenskej vedy.²⁰

¹⁶ NEVRLYJ, M.: Bratislava v ukrajinskij svidomosti. In: *Dukľa*, 47, 1999, č. 5 -6, s. 56-60.

¹⁷ HARBUEOVÁ, E., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 – 1945*. Prešov, 2006.; HARBUEOVÁ, E., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008. 197 s.

¹⁸ HARBUEOVÁ, E.: K niektorým aspektom pôsobenia ukrajinskej emigrácie na Slovensku v medzivojnovom období. In: *Slovensko – rusínsko – ukrajinské vzťahy od obrodzenia po súčasnosť*. Bratislava, 2000, s. 88-100.; HUDÁKOVÁ, T.: Ukrajinská emigrácia a jej aktivity na Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBUEOVÁ, E. (ed.): *Migrácia obyvateľov východnej Európy na územie Slovenska a Čiech (prvá polovica 20. storočia)*. Prešov, 2009, s. 120-130.

¹⁹ ŇACHAJOVÁ, M. (ed.): *Ukrajinská svobodná univerzita (1921-1996): vedecký zborník s konferencie, venované 75. výročiu založení univerzity: Praha 29. – 30. listopadu 1996*. Praha: NK ČR - Slovanská knihovna, Ukrajinská svobodná univerzita v Mnichově 1998. 161 s.

²⁰ MUŠINKA, M.: Nevidomi dokumenty do istoriji UVU v Prazi. In: *Ukrajinská svobodná univerzity (1921-1996). Vedecký zborník z konferencie venované 75. výročiu založení univerzity*. Praha, 1998, s. 100-104. KOLESSA, K.: Aleksandr Kolessa i Ukrajinskij Svobodnyj universitet v Praze (ideja, rabota, dostiženija). In: *Russkaja ukrajinskaja, bělorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Sbornik dokladov*. Praga 1995, s. 715-722.; NEVRLYJ, M.: UVU v čes'komu j jevropejs'komu konteksti. In: *Dukľa*. 45, 1997, č. 1, s. 18-23.; VACEK, J.: Vzťahy pedagógu Ukrajinskej svobodnej univerzity v Praze k českej a slovenskej vedeckej a kultúrnej sfére. In: *Ukrajinská svobodná univerzita (1921-1996): vedecký zborník z konferencie venované 75. výročiu založení univerzity*. Praha 1998, s. 119-126.

Formou odborných štúdií bola pripomenutá činnosť aj ďalších edukačných ustanovizní napríklad Ukrajinského vyššieho pedagogického inštitútu D. P. Drahomanova (Ukrajinský vysoký pedagogický inštitút im. M. Drahomanova), ktorý sa špecializoval na prípravu učiteľov pre základné a stredné školy a bol založený v Prahe v roku 1923 alebo Ukrajinskej hospodárskej akadémie pôsobiacej od roku 1922 v Poděbradoch (Ukrajinská hospodárska akadémia v Poděbradoch). Akadémia ako vyššia škola mala agronomicko-lesnícku, inžiniersku a ekonomicko-družstevnú fakultu a bola známa svojou rozsiahlou vydateľskej činnosťou. Bádania obrátili pozornosť aj na niektoré spoločenské organizácie a ich činnosť.²¹

Komplexnejšieho spracovania sa dostalo jednej z najznámejších ukrajinských odborných inštitúcií, ktoré boli v Československu založené Múzeu oslobodzovacieho boja Ukrajiny (Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny). Múzeum vzniklo z iniciatívy profesorov Ukrajinskej slobodnej univerzity v roku 1925 a až do roku 1945, keď svoju činnosť ukončilo, sídlilo v Zbraslavy pri Prahe. Výskumu dejín Múzea oslobodzovacieho boja Ukrajiny sa systematicky venoval Mikuláš Mušínska, ktorého predprípravné štúdie vyústili do monografickej práce s názvom Múzeum oslobodzovacieho boja Ukrajiny a význam jeho fondov.²² K 80. výročiu založenia múzea pripravila Slovanská knižnica v Prahe medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorej výsledkom bol zborník príspevkov venovaných okolnostiam vzniku inštitúcie, analýze jej činnosti a významu, ale aj zbierkovým fondom, ktoré múzeum nazhromaždilo a ich pozostatkom nachádzajúcim sa na území Čiech, Slovenska, Ruska a Ukrajiny.²³ Osudom tej časti fondov, ktorá sa po zániku múzea dostala na Slovensko, presnejšie do Prešova a do Svidníka, sa venovali dvaja slovenskí ukrajiniisti M. Ňachajová a M. Sopoliga.²⁴

Ukrajinskí emigranti už v prvých rokoch pobytu v Československu si začali zakladať spolky a združenia, ktorých cieľom boli nielen podporné aktivity, ale aj rôzna kultúrna a odborná činnosť. Druhý výskumný okruh, ktorému sú venované práce českej a slovenskej historiografie tvorí spolková, kultúrna, umelecká, vydateľská a publikačná činnosť ukrajinských emigrantov. Spolkovú činnosť ukrajinských emigrantov, do ktorej sa výraznou mierou zapojili aj ukrajinskí študenti, v niekoľkých odborných článkoch charakterizovala prešovská ukrajiniistka Jolana Holendová.²⁵ Život ukrajinských študentov v Bratislave popísal v svojich

²¹ KOVALENKO, S. N.: Ukrajinskij vyššij pedagogičeskij institut imeni D. P. Dragomanova v Prage kak kul'turno-obrazovatel'nyj centr ukrajinskoj diaspory v ČSR. In: *Russkaja akcija pomošči v Čechoslovakiji. Istorija, značenije nasledije*. Praga 2012, s. 97-104.; GOLENDÁ, J.: Ukrajinská hospodárska akadémia v Poděbradoch (1922 - 1935). In: *Duk'la*, 43, 1995, č. 5, s. 29 - 36; MUŠINKA, A.: Ukrajinský spoločenský výbor a jeho úloha při rozvoji ukrajiniistiky. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 - 1945. Sborník studií 2*. Praha 1994.

²² MUŠINKA, M.: Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny u Prazi ta jeho ostannij direktor Simon Narižnyj. In: *Russkaja, ukrajinskaja, belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Sborník dokladov. Sv. 2*. Praha 1995, s. 806-815.; MUŠINKA, M.: *Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny ta dol'a jogo fondiv*. Mel'burn Universitet im. Monaša 1996. 113.s.; MUŠINKA, M.: *Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny v Prazi ta dolja jogo fondiv*. Kijiv 2005. 128.s.

²³ PETIŠKOVÁ, D. (ed.): *Múzeum osvobodzeneckého boje Ukrajiny: k 80. výročiu založení: sborník príspevku z konferencie (Praha 12.-14. října 2005)*. Praha: NK ČR- Slovanská knižnica 2006. 304 s.

²⁴ ŇACHAJOVÁ, M.: Po stopách fondov Ukrajinského múzea z Prahy. In: HARBULOVÁ, E., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v r. 1919-1945*. Prešov 2006, s. 48-53.; SOPOLIGA, M.: K problematike zbierok Múzea odboja Ukrajiny v Prahe vyvezených do Prešova. In: HARBULOVÁ, E., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v r. 1919 - 1945*. Prešov 2006, s. 42-47.

²⁵ GOLENDÁ, J.: Licari svjatogo duhu. III. Ukrajinski studentski objednanňa za kordonom (20-30 gg. XX. St). In: *Duk'la*, 52, 2004, č. 5, s. 49 - 52; č. 6, s. 38 - 47; GOLENDÁ, J.: Licari svjatogo duhu. IV. Centraľnyj sojuz ukrajinskoho studentstva (CESUS). In: *Duk'la*, 53, 2005, č. 1, č. 3, s. 44-48.; DULEBA, A.: Naš prosvitnyk – Prosvita. In: *Nove žyttja*, 1999, č. 13. – 14, 1. 4. 1999, s. 5.; GOLENDÁ, J.: Iz istoriji ukrajinskogo plastu. In: *Duk'la*, 52, 2004, č. 4, s. 22-29.

spomienkach Eugen Naumenko, významný predstaviteľ ukrajinskej emigrantskej komunity na Slovensku.²⁶

Okrem spolkovej činnosti sa ukrajinskí emigranti zapísali do povedomia obyvateľov Československa aj svojimi kultúrnymi a umeleckými aktivitami. Literárnu tvorbu ukrajinskej emigrácie analyzovala česká bádatel'ka A. Morávková.²⁷ Centrom ukrajinského výtvarného umenia v medzivojnovom Československu sa stala výtvarná škola s názvom Ukrajinské štúdio výtvarného umenia (Ukrajinska studija plastyčnogo mystectva) založená v Prahe v roku 1923. Zakladateľom a riaditeľom školy bol Dmytro Antonovyč a jej hlavnou úlohou bolo popularizovať ukrajinské umenie prostredníctvom výstav, prednášok a vydavateľskej činnosti. V Ukrajinskom štúdiu študovali nielen ukrajinskí umelci, ale aj niektorí českí a slovenskí výtvarníci.²⁸ Syntetizujúci pohľad na činnosť Ukrajinského štúdia výtvarného umenia poskytol zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej pri príležitosti 80. výročia jeho vzniku.²⁹ Umeleckej tvorbe niektorých ukrajinských výtvarníkov sa formou odborných štúdií venovali slovenskí bádatelia M. Mušinka, P. Lopata L. Puškár.³⁰ Česká autorka Oxana Pelenska monografickou formou charakterizovala hlavné smery vývoja ukrajinského výtvarného umenia a jeho hlavných predstaviteľov v medzivojnovom Československu.³¹ V činnosti ukrajinskej emigrácie bola bohato zastúpená aj vydavateľská a publikačná činnosť. Na niektoré aspekty týchto aktivít ukrajinských emigrantov upozornila v svojich prácach Mária Ňachajová a E. Ogar.³²

Do povedomia domáceho majoritného obyvateľstva sa svojou činnosťou zapísala predovšetkým emigrantská inteligencia. Činnosť inteligencie ako najaktívnejšej sociálnej skupiny ukrajinskej emigrantskej komunity v medzivojnovom Československu tvorí tretí výskumný okruh pertraktovaný českou a slovenskou historiografiou. Ukrajinskí lekári a učitelia patrili k tým, ktorí našli uplatnenie nielen v Čechách, ale aj v severovýchodnej časti

²⁶ NAUMENKO, E.: Z žitia ukrajinských studentiv v Bratislavi pid čas peršoji ČSR (1920-1939). In: *Dukľa*, 47, 1999, č. 4, s. 44-46.; č. 5-6, s. 51-55.

²⁷ MORÁVKOVÁ, A.: Pražská ukrajinská básnická škola. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 - 1945. Sborník studií 2*. Praha, 1994.; MORÁVKOVÁ, A.: Oleh Olžyč, básnik meče a rúže. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. Sborník studií 3*. Praha, 1995, s. 61-65.; MORÁVKOVÁ, A.: Pražskaja škola ukrajinskich emigrantskich poetov. In: *Russkaja akcija pomoščí v Českoslovakiji. Istorija, značenije, nasledije*. Praha, 2012, s. 341-343.; MORÁVKOVÁ, A.: Prazka poetična škola (Evgen Malanjuk). In: *Česká slavistika 2003*. Praha, 2003, s. 235-241.

²⁸ PELENSKA, O.: Ukrajinska Studija plastyčnych mystectv u Prazi. In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakijimeždu dvumja mirovymi vojnami. Rezultaty i perspektivy issledovanij. Fondy Slavjanskoj biblioteki i pražskich archivov*. Praha 1995, s. 796-800.

²⁹ PETIŠKOVÁ, D. (ed.): *Ukrajinské výtvarné umění v meziválečném Československu: k 80. výročí založení Ukrajinského studia výtvarných umění v Praze*. Praha: NK ČR- Slovanská knihovna 2005. 336 s.

³⁰ MUŠINKA, M.: Vyrjatovani kartyny Ivana Kulecja. In: *Dukľa* 39, 1991, č. 2, s. 43-47.; LOPATA, P.: Mystec'ka dijaľniš' O. Ljaturyns'koji v Prazi (U soty riničju naroždennja). In: *Dukľa* 50, 2002, č. 3, s. 59-65; PUŠKAR, L.: Chudožni tvory Kulecja, Vovka i Gromnyc'kogo u fondach Muzeju ukrajins'koji kul'tury u Svydnyku. In: HARBULOVA, L., ŇACHAJOVA, M., BABOTOVA, E. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov 2008, s. 97-108.

³¹ PELENS'KA, O.: *Ukrajins'kyj portret na tli Pragy. Ukrajins'ke mystec'ke seredovyščje v myžvojenijji Čecho-Slovaččyny*. New York – Praga, 2005. 224.s.

³² ŇACHAJOVÁ, M.: *Tlače ruskej, ukrajinskej a bieloruskej emigrácie vo fondoch ŠVK v Prešove: bibliografija*. Prešov, 2007. 180 s.; ŇACHAJOVÁ, M.: Publikačná činnosť ukrajinských emigrantov v prešovských novinách Slovo národa. In: HARBULOVA, L., ŇACHAJOVA, M., BABOTOVA, E. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 48-55.; ŇACHAJOVÁ, M.: Periodika ruskoj i ukrajinskoj emigracijji, izdavavšijjesia na teritorijji Slovakiji. In: *Russkaja akcija pomoščí v Českoslovakiji: istorija, značenije, nasledije*. Praha, 2012, s. 89-96.; OGAR, E.: Ukrajinskoje Obščestvo ľubitelej knigi i jeho pečatnyj organ Knigoľub. In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Sbornik dokladov*. Praha, 1995, s. 890-899.

Slovenska a na Podkarpatskej Rusi. Pôsobeniu ukrajinských lekárov v medzivojnovom Československu sa dlhodobo venuje Michal Bobinec.³³ Knižná publikácia *Ruskí a ukrajinskí lekári v Čechách a na Slovensku*,³⁴ charakterizuje spolkové aktivity lekárov v medzivojnovom Československu a prináša tiež biografické portréty ruských, ale aj ukrajinských lekárov pôsobiacich v rôznych českých a slovenských mestách a mestečkách. Ďalšou početnou skupinou ukrajinskej inteligencie, ktorá našla pracovné uplatnenie v Československu boli ukrajinskí učitelia. Prešovský ukrajinista Michal Roman sa sústredil v svojich prácach na zachytenie života a činnosti ukrajinských emigrantov – učiteľov pôsobiacich na školách v Prešove i v ďalších mestách východného Slovenska.³⁵ Začiatkom 30. rokov 20. storočia rozšírila rady ukrajinskej inteligencie na Slovensku početná skupina technickej inteligencie, absolventov Ukrajinskej hospodárskej akadémie z Poděbrad. Na Slovensku našli nielen pracovné uplatnenie, ale rozvinuli tu aj čulú spolkovú a podpornú činnosť. Aktivity technickej inteligencie na Slovensku spracovala Ľ. Harbuľová.³⁶

S Československom spojili svoj život aj mnohé osobnosti ukrajinského politického a kultúrneho života. Odborné práce venované životu a práci konkrétnych predstaviteľov ukrajinskej emigrantskej komunity v Československu tvoria posledný výskumný okruh analyzovanej problematiky zastúpený v českej a slovenskej historiografii. Niektoré z osobností sa dočkali väčšej, iní menšej pozornosti historikov, no ešte stále sú takí, ktorí ostávajú v zabudnutí a to aj napriek tomu, že svojou prácou a životom ovplyvnili existenciu emigrantskej komunity či zanechali stopu vo vývoji krajiny, ktorá ich prijala. Z tých osobností, ktorým sa bádatelia venovali viac alebo menej systematicky je možné spomenúť historika a politika Michaila Hruševského. Na jeho životný príbeh upozornili ukrajinské periodiká vydávané v Prešove. Periodiká uverejnili aj ukážky pôvodných prác M. Hruševského vzťahujúce sa na postavenie Ukrajincov v Uhorsku, ale aj práce dotýkajúce sa Karpatského regiónu.³⁷ Pozornosti odborníkov sa dostalo aj ukrajinskému spisovateľovi a politickému činiteľovi žijúcemu v emigrácii vo Francúzsku V. Vynyčenkovi³⁸ alebo Ivanovi Paňkevičovi, jazykovedec, pedagóg a etnograf, ktorý v rokoch 1919 – 1939 pôsobil na Podkarpatskej Rusi ako učiteľ na gymnáziu v Užhorode a Perečyne a od roku 1939 žil v Prahe.³⁹ Slovenskí

³³ BOBINEC, M., KIŠKO, O., BOBINEC, J.: Ukrajinski likari – emigranti v Českoslovaččyni (1919-1940). In: *Dukľa*, 52, 2004, č. 5, s. 68-73.; BOBINEC, M.: Ukrajinské likarské tovarystvo v Českoslovaččyni. In: HARBUĽOVÁ, Ľ., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 181-186.

³⁴ ROVENSKÝ, J., VÍTEK, P., HARBUĽOVÁ, Ľ., VAJÓ J., ČECH, P., BERNADIČ, M.: *Ruskí a ukrajinskí lekári v Česku a na Slovensku*. Bratislava, 2016. 75. s.

³⁵ ROMAN, M.: Ukrajinskí emigranti na prešovských školách v období medzi dvoma vojnami. In: HARBUĽOVÁ, Ľ., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919-1945*. Prešov, 2006, s. 68-88.; ROMAN, M., SMÍŽANSKÁ, M.: Ukrajinskí učitelia emigranti na východnom Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBUĽOVÁ, Ľ., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov 2008, s. 34-41.; ROMAN, M.: Päť postáv ukrajinskej politickej emigrácie na Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBUĽOVÁ, Ľ. (red.): *Migrácia obyvateľov východnej Európy na územie Slovenska a Čiech (prvá polovica 20. storočia)*. Prešov, 2009, s. 215-222.

³⁶ HARBUĽOVÁ, Ľ.: Ukrajinská technická inteligencia na Slovensku v r. 1930-1945. In: *Carpatica – Karpatika. Vypusk 17. Ukrajinsko-slovacki vzajemny v galuzi istoriji, literatury ta movy*. Užhorod, 2002, s. 344-361.;

³⁷ GAPAČ, P.: Michajlo Gruševskij – vyznačnyj ukrajinskij istoryk i deržavnyk. (Do 130 –ch rokyv z dňa narodžennja. In: *Dukľa* 45, 1997, č. 2, s. 6-12. ; Istoryk Michajlo Gruševskij pro naš kraj. In: *Nove žyttja*. č. 47. 22.11.1996, s. 5-6.; č. 48., 29.11.196, s. 5-6, č. 49, 6.12.1996, s. 9-10, č. 50 13.12.1996, s. 5-6., č. 51-52, 20.12.1996, s. 6.; GRUŠEVSKYJ, M.: Ukrajinci v Avstro- Ugorščyni. In: *Dukľa* 51, 2003, č. 6, s. 45-58.

³⁸ JACKANIN, I.: Volodymyr Vynnyčenko u čechiv ta slovakiv. In: *Dukľa*, 49, 2001, č. 3, s. 36-40.; Šče odna graň tvorčestva. In: *Dukľa*, 49, 2001, č. 3, s. 65-66.; LOPATA, P.: Maľars'ka palitra Volodymyra Vynnyčenka. In: *Dukľa* 50, 2002, č. 1, s. 78-81.

³⁹ DOLENYČKA, M.: Naukovi pracj Ivana Paňkevyča v jogo rukopysnomu archivi. In: *Dukľa* 1992, č. 6, s. 25-28.; MUŠINKA, M.: Ivan Paňkevyč i Prjašivščyna. (Do 105 – riččja z dnja narodžennja.) In: *Dukľa* 40, 1992, č.

bádatelia v parciálnych článkoch a štúdiách upozornili aj na ďalšie osobnosti ukrajinskej inteligencie, napríklad na básnikov a spisovateľov, výtvarných umelcov, reprezentantov hudobného umenia, ale aj na organizátorov spoločenského a spolkového života ukrajinskej komunity na Slovensku.⁴⁰ Česká bádatelka D. Petišková monografickou formou spracovala životný príbeh Dmytra Antonovyča popredného predstaviteľa ukrajinskej emigrantskej komunity v Prahe, ktorý bol kunsthistorikom, no angažoval sa aj v spoločenskom živote komunity a stál na čele významných ukrajinských inštitúcií.⁴¹

K ďalším osobnostiam ukrajinskej inteligencie, ktorí svojou prácou prispeli k rozvoju samotnej komunity, k rozvoju vedy a k popularizácii ukrajinskej kultúry v medzivojnovom Československu patril Dmytro Čyzevs'kyj, ukrajinský slavista, historik kultúry, literatúry, filozofie a religii. Českí a slovenskí bádatelia sa venovali analýze jeho života a tvorby počas pôsobenia v Československu i po jeho odchode z Prahy do Nemecka.⁴² Komplexnejší pohľad na túto osobnosť ukrajinskej emigrácie priniesla medzinárodná vedecká konferencia konaná v Prahe v júni 2002.⁴³

Z bádateľov, ktorí sa zaslúžili o výskum ukrajinských osobností žijúcich v emigrácii je potrebné spomenúť predovšetkým bratislavského ukrajinistu Mikuláša Nevrlého a prešovského bádateľa Mikuláša Mušinku, ktorý v svojich prácach priblížil životné osudy mnohých predstaviteľov ukrajinskej inteligencie (O. Teliga, O. Zilyns'kyj, O. Kandyba, J. Ostapčuk,)⁴⁴ pričom poukázal aj na ich vklad do rozvoja kultúry, vedy a umenia na Slovensku, špeciálne na

6, s. 28-43; NEVRLY, M.: Zdadujučy I. Paňkevyča. In: *Dukľa* 40, 1992, č. 6, s. 44-47.; Nevidoma statja Ivana Pakevyča pro Mykolu Gnatyšaka (1902 – 1940). In: *Dukľa* 41, 1993, č. 1, s. 43-50.; MUŠINKA, M.: Jogo ne možna zabuty (Pomjami Ivana Paňkevyča). In: *Nove žyttja*, č. 39-40, 3. 10. 1997, s. 9.; ČYKUT, V.: Zasady ukrajyns'kych pravopysnych norm, razroblenyh I. Paňkevičem dlja navčal'nych zakladiv Prjašivščyny. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 131-139.

⁴⁰ GREŠLIK, V.: Zaťažne povernennja (Olena Sepanivna Mandyč – 26.9.1902 - 12.3.1975). In: *Nove žyttja*, č. 11, 18 berežnja 1995, s. 2.; GOLENDÁ, J.: Dažboža vnučka. (Do 25-riččja vid smerty Oksany Ľaturyns'koji). In: *Dukľa* 1995, č. 4, s. 32 - 44.; FEDAKA, D.: Karpats'ka zamana Oleksandra Olesja (Do 120 – riččja vid dňa narodžennja). In: *Dukľa* 46, 1998, č. 6, s. 48-52; NEVRLY, M.: Malaňuk i Bagrjanyj. Dvi koncepciji vyzvolennja Ukrajiny. In: *Dukľa*, 47, 1999, č. 1, s. 30-35; GOLENDÁ, J.: Tvorčist' Oleksandra Olesja dl'a ditej. In: *Dukľa* 47, 1999, č. 5-6, s. 46-50; *Dukľa* 48, 2000, č. 1, s. 44-51; MIRONEC', N.: Podebradski druži Telig. In: *Dukľa* 52, 2004, č. 4, s. 34-37.; BABOTOVA, L.: Anda Ostapčuková – priekopnička operného umenia. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 - 1945*. Prešov, 2006, s. 89-95; BABOTOVA, L.: Sava Zerkaľ – organizátor spoločenského života ukrajinskej emigrácie. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov 2008, s. 165-172.; JURÍČKOVÁ, V.: Mychajlo Kačaluba – básnik (nad)národného a mravného étosu. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M. BABOTOVA, L. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 156-164.

⁴¹ PETIŠKOVÁ, D.: *Dmytro Antonovyč a ukrajinská uměnověda. (Výchází ke 130 výročí narození D. Antonovyče)*. Praha 2009. 233 s.

⁴² ROMAN, M.: Dmytro Čyzevs'kyj i Slovaččyna. (Do 100- riččja vid dnja narodžennja). In: *Dukľa* 1994, č. 5, s. 42-45.; NEVRLY, M.: Dvanadcať lystiv D. Čyzevs'kogo do Ľ. Malanjuka. In: *Dukľa* 1995, č. 2, s. 45-52.; MORÁVKOVÁ, A.: Dmytro Čyzevskyj a ukrajinská emigrace. In: *Akademický bulletin*, 2012, č. 7-8, s. 30-31.

⁴³ RACHUNKOVÁ, Z., SOKOLOVÁ, F., ŠIŠKOVÁ, R. (red.): *Dmytro Čyzevskyj, osobnost a dílo: sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Slovanskou knihovnou při NK ČR, Filozofickým ústavem AV ČR Slovanským ústavem AV ČR a Ústavem pro českou literaturu AV ČR 13.-15.června 2002 v Praze*. Praha, 2004, 485 s.

⁴⁴ MUŠINKA, M.: Olena Teliga ta jiji antologia „Bude burja!“ Do 85 riččjaz dnja narodžennja i 50-riččja z dnja smerti. In: *Dukľa* 1992, č. 2, s. 46-53.; MUŠINKA, M.: Orest Zilyns'kyj i Prjašivščyna. In: *Dukľa* 1993, č. 3, s. 24-39; MUŠINKA, M.: Lycar neskorenogo pokolinnja. Do 90-littja z dnja narodžennja Olega Kandyby (O. Oľžiča). In: *Dukľa* 45, 1997, č. 4, s. 24-29.; MUŠINKA, M.: Jacko Ostapčuk i jogo rodina u Slovaccyni. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L.: *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov 2008, s. 19-33;

východnom Slovensku.⁴⁵ Mikuláš Mušinka často písal o takmer zabudnutých predstaviteľoch ukrajinského spoločenského života. Tak tomu bolo napríklad v prípade Stepana Kolčuraka, spoločenského a politického činiteľa Ukrajincov⁴⁶ alebo takmer zabudnutého ukrajinského právnika a etnografa O. Markova.⁴⁷ Formou odborných štúdií i vedeckej monografie priblížil Mikuláš Mušinka životný príbeh v Prahe žijúceho architekta, grafika a historika umenia Volodymyra Syčinského, pričom osobitne rozpracoval jeho vklad do rozvoja sakrálnej architektúry v oblasti východného Slovenska.⁴⁸

Positívne možno hodnotiť aj skutočnosť, že v analyzovanom období boli publikované práce českých a slovenských historikov historiografického charakteru, ktoré hodnotia stav výskumu ukrajinskej problematiky v Čechách a na Slovensku. Autori v svojich analýzach upozorňovali aj na aktuálny stav spracovania témy pôsobenia ukrajinskej emigrácie v medzivojnovom Československu.⁴⁹

Výskum ukrajinskej problematiky v českej a slovenskej historiografii kulminoval v 90. rokoch 20. storočia a v prvej dekáde 21. storočia. Centrom výskumu boli pražské historické pracoviská, Slovanská knihovna pri Národnej knižnici Českej republiky a akademické a odborné pracoviská v Prešove. Žánrovo v odbornej produkcii boli zastúpené odborné články, vedecké štúdie, monografické práce, monotematické zborníky, knižné publikácie. Tematicky sa uverejnené práce zameriavali na spolkové, kultúrne, umelecké a spoločenské aktivity ukrajinskej emigrácie na území medzivojnového Československa. Charakterizovali vznik a činnosť najdôležitejších podporných a edukačných ukrajinských inštitúcií, poukázali na pôsobenie ukrajinskej inteligencie v rôznych častiach Československa a priblížili život a tvorbu niektorých osobností ukrajinskej komunity, ktoré spojili svoj život s medzivojnovým Československom. Napriek tomu, že mnohé parciálne problémy pôsobenia ukrajinskej emigrantskej komunity v medzivojnovom období v Československu boli spracované, stále ostáva veľa tém, ktoré na svoje odborné spracovanie ešte len čakajú.

⁴⁵ MUŠINKA, M.: Prínos ukrajinskej a ruskej emigrácie pre výskum ľudovej kultúry Rusínov - Ukrajincov východného Slovenska. In: HARBULOVÁ, L., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, L. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919-1945*. Prešov 2006, s. 25-41.

⁴⁶ MUŠINKA, M.: *Lycar voli. Žittja i polityčno-gromads'ka dijalnist' Stepana Kločuraka*. Užhorod, 1995. 283 s.

⁴⁷ MUŠINKA, M.: Spohady zabudnutého ukrajinského jurysta a etnografa. In: *Naukovyj zbyrnyk Muzeju ukrajins'koji kultury u Svydnyku*. 18, 1992, s. 181-198.

⁴⁸ MUŠINKA, M.: Volodymyr Sičyns'kyj i Prjašivščyna. In: *Dukl'a* 42, 1994, č.3, s. 35-49. ; MUŠINKA, M.: Misce Volodymyra Sičyns'koho v istoriji ukrajinskoji nauky ta kultury. (Do 100 – litija vid dnja narodžennja). In: *Naukovyj zbirnyk Muzeju ukrajins'koji kultury u Svydnyku*. 20, 1995, s. 49-68. ; MUŠINKA, M.: *Volodymyr Sičyns'kyj i rusyny- Ukrajinci Schidnoji Slovaččyny*. Prjašiv, 1995. 120 s.; TRENBIC'KYJ A.: Podilja i Prjašivščyna – vid Fedora Koriatoviča do Jevfimija Sicins'koho to Volodymyra Sičyns'koho. In: *Dukl'a* 51, 2003, č. 5, s. 65-76.

⁴⁹ MUŠINKA, M.: Ukrajiništka Čecho- Slovaččyny mižvojenneho periodu. In: *Dukl'a* 39, 1991, č. 5-6, s. 2834.; ZILNSKYJ, B.: Poznámky k vývoji ukrajinské emigrační literatúry v ČSR. In: *Duchovní proudy ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice 1919-1939. (Měně známe aspekty)*. Praha, 1999, s. 118-137. VEBER, V. (ed.): *Ukrajina v současné české historiografii: k 70 narozeninám Vladimíra Hostičky*. Praha, 2000, 167 s.; DANILÁK, M.: Slovenská historiografia a ukrajinské dejiny. In: *Slovanské štúdie*. Bratislava, 2003, č. 1. s. 55-65.

Zoznam prameňov a literatúry

BABOTOVÁ, Ľ.: Anda Ostapčuková – priekopníčka operného umenia. In: HARBULOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 - 1945*. Prešov, 2006, s. 89-95;

BABOTOVÁ, Ľ.: Sava Zerkal' – organizátor spoločenského života ukrajinskej emigrácie. In: HARBULOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 165-172.

BOBINEC, M., KÍŠKO, O., BOBINEC, J.: Ukrajinski likari – emigranty v Českoslovaččyni (1919-1940). In: *Dukľa*, 52, 2004, č. 5, s. 68-73.

BOBINEC, M.: Ukrajins'ke likars'ke tovarystvo v Českoslovaččyni. In: HARBULOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 181-186.

BOJKO, O., GONĚC, V.: *Nejnovejši dějiny Ukrajiny*. Brno, 1997.

ČYKUT, V.: Zasadny ukrajins'kych pravopysnych norm, razroblenyh I. Paňkevičem dlja navčal'nych zakladiv Prjašivščyny. In: HARBULOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 131-139.

CHINAYEVA, E.: Ruská emigrace v Československu: vývoj ruské pomocné akce. In: *Slovanský přehled* 1993, č. 1.

DANILÁK, M.: Slovenská historiografia a ukrajinské dejiny. In: *Slovanské štúdie*. Bratislava 2003, č. 1. s. 55-65.

DOLNYC'KA, M.: Naukovi praci Ivana Paňkevyča v jogo rukopysnomu archivi. In: *Dukľa* 1992, č. 6, s. 25-28.

Duchovní proudy ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice 1919-1939. Praha, 1999.

DULEBA, A.: Naš prosvitnyk – Prosvita. In: *Nove žyttja*. 1999, č. 13. – 14, 1. 4. 1999, s. 5.

FEDAKA, D.: Karpats'ka zamana Oleksandra Olesja (Do 120 – riččja vid dňa narodžennja). In: *Dukľa* 46, 1998, č. 6, s. 48-52.

GAPAK, P.: Michajlo Gruševskij – vyznačnyj ukrajinskyj istoryk i deržavnyk. (Do 130 –ch rokyv z dňa narodžennja. In: *Dukľa* 45, 1997, č. 2, s. 6-12.

GREŠLIK, V.: Zařažne povernennja (Olena Sepanivna Mandyč – 26.9.1902 - 12.3.1975). In: *Nove žyttja*. č. 11, 18 berezňa 1995, s. 2.

GOLENDÁ, J.: Ukrajins'ka gospodars'ka akademija v Podebradach (1922 - 1935). In: *Dukľa*. 43, 1995, č. 5, s. 29-36.

GOLENDÁ, J.: Licari svjatogo duchu. III. Ukrajinski studentski objednanňa za kordonom (20-30 gg. XX. St). In: *Dukľa*, 52, 2004, č. 5, s. 49-52; č. 6, s. 38-47.

GOLENDÁ, J.: Licari svjatogo duchu.IV. Central'nyj sojuz ukrajinskoho studentstva (CESUS). In: *Dukl'a*. 53, 2005, č. 1, č. 3, s. 44-48.

GOLENDÁ, J.: Iz istoriji ukrajins'kogo plastu. In: *Dukl'a*, 52, 2004, č. 4, s. 22-29.

GOLENDÁ, J.: Dažboža vnučka. (Do 25-riččja vid smerty Oksany Laturyns'koji). In: *Dukl'a* 1995, č. 4, s. 32-44.

GOLENDÁ, J.: Tvorčist' Oleksandra Olesja dl'a ditej. In: *Dukl'a* 47, 1999, č. 5-6, s. 46-50; *Dukl'a* 48, 2000, č. 1, s. 44-51.

GRUŠEVSKYJ, M.: Ukrajinci v Avstro- Ugorščyni. In: *Dukl'a* 51, 2003, č. 6, s. 45-58.

HARBULOŤOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 - 1945*. Prešov, 2006.

HARBULOŤOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008.

HARBULOŤOVÁ, Ľ.: K niektorým aspektom pôsobenia ukrajinskej emigrácie na Slovensku v medzivojnovom období. In: *Slovensko – rusínsko - ukrajinské vzťahy od obrodzenia po súčasnosť*. Bratislava, 2000, s. 88-100.

HARBULOŤOVÁ, Ľ.: Ukrajinská technická inteligencia na Slovensku v r. 1930 - 1945. In: *Carpatica – Karpatika. Vypusk 17. Ukrajinsko-slovacki vzajemny v galuzi istoriji, literatury ta movy*. Užhorod 2002, s. 344-361.

HUDÁKOVÁ, T.: *Ukrajinskí politickí exulanti a medzivojnové Československo*. Dizertačná práca. Prešov FF PU 2014. 214 s.

HUDÁKOVÁ, T.: Ukrajinská emigrácia a jej aktivity na Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBULOŤOVÁ, Ľ. (ed.): *Migrácia obyvateľov východnej Európy na územie Slovenska a Čiech (prvá polovica 20. storočia)*. Prešov, 2009, s. 120-130.

JACKANIN, I.: Volodymyr Vynnyčenko u čechiv ta slovakiv. In: *Dukl'a*, 49, 2001, č. 3, s. 36-40.; Šče odna graň tvorčestva. In: *Dukl'a*, 49, 2001, č. 3, s. 65-66.

JURÍČKOVÁ, V.: Mychajlo Kačaluba – básnik (nad)národného a mravného étosu. In: HARBULOŤOVÁ, Ľ., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 156-164.

KOLESSA, K.: Aleksandr Kolessa i Ukrajinskyj Svobodnyj universitet v Prage (ideja, rabota, dostiženija). In: *Russkaja ukrajinskaja, bělorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Sbornik dokladov*. Praga, 1995, s. 715-722.

KOVALENKO, S. N.: Ukrajinskij vyššij pedagogičeskij institut imeni D. P. Dragomanova v Prage kak kul'turno-obrazovatel'nyj centr ukrajinskoj diaspory v ČSR. In: *Russkaja akcija pomošč'i v Čechoslovakiji. Istorija, značenije nasledije*. Praga, 2012, s. 97-104.

LOPATA, P.: Mystec'ka dijal'nist' O. Ljaturyns'koji v Prazi (U soty rinicju naroždennja). In: *Dukl'a* 50, 2002, č. 3, s. 59-65.

- LOPATA, P.: Maľars'ka palitra Volodymyra Vynnyčenka. In: *Dukľa* 50, 2002, č. 1, s. 78-81.
- LYTVYN, M.: Idejno-polityčna borot'ba za vplyv na internovani častyny ukrajinsko Halyckoji Armiji (1919-1924). In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezultaty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavianskoj biblioteki i pražskich archivov*. Praha, 1995, s. 572-575.
- MAZEPA, I.: *Ukrajina v ohni j buri revoljuciji 1917 – 1921*. III. Praha, 1943.
- MIRONEC', N.: Podebradski družci Telig. In: *Dukľa* 52, 2004, č. 4, s. 34-37.
- MORAVKOVÁ, A.: Pražská ukrajinská básnická škola. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 - 1945. Sborník studií 2*. Praha, 1994, s. 65-71.
- MORÁVKOVÁ, A.: Oleh Olžyč, básnik meče a rúže. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 - 1945. Sborník studií 3*. Praha, 1995, s. 61-65.;
- MORÁVKOVÁ, A.: Pražskaja škola ukrajinskich emigrantskich poetov. In: *Russkaja akcija pomošči v Čechoslovakiji. Istorija, značenije, nasledije*. Praha, 2012, s. 341-343.;
- MORÁVKOVÁ, A.: Prazka poetična škola (Evgen Malanjuk). In: *Česká slavistika 2003*. Praha, 2003, s. 235-241.
- MORÁVKOVÁ, A.: Dmytro Čyževskij a ukrajinská emigrace. In: *Akademický bulletin*, 2012, č. 7-8, s. 30-31.
- MUŠINKA, A.: První kroky ukrajinské emigrace v meziválečnem Československu. In: Veber, V. a kol. : *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. Sborník studií I*. Praha, 1993; s. 32-34.
- MUŠINKA, M.: Nevidomi dokumenty do istoriji UVU v Prazi. In: *Ukrajinská svobodná univerzity (1921-1996). Veděcký sborník z konference věnované 75. výročí založení univerzity*. Praha, 1998, s. 100-104.
- MUŠINKA, M.: Znachidka stolittja na diľanci doslidžennja ukrajins'koji emigraciji. In: *Dukľa*. 1996, 44, č. 1, s. 35-38.
- MUŠINKA, A.: Ukrajinský spoločenský výbor a jeho úloha při rozvoji ukrajinistiky. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918 - 1945. Sborník studií 2*. Praha, 1994, s. 41-45.
- MUŠINKA, M.: Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny u Prazi ta jeho ostannij direktor Simon Narižnyj. In: *Russkaja, ukrajinskaja, belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Sborník dokladov. Sv. 2*. Praha, 1995, s. 806-815.
- MUŠINKA, M.: *Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny ta dol'a jogo fondiv*. Mel'burn Universitet im. Monaša 1996. 113 s.
- MUŠINKA, M.: *Muzej vyzvol'noji borot'by Ukrajiny v Prazi ta dolja joho fondiv*. Kijiv, 2005. 128 s.
- MUŠINKA, M.: Vratovani kartyny Ivana Kulecja. In: *Dukľa* 39, 1991, č. 2, s. 43-47.

- MUŠINKA, M.: Ivan Paňkevyč i Prjašivščyna. (Do 105 – riččja z dnja narodžennja.) In: *Dukl'a* 40, 1992, č. 6, s. 28-43.
- MUŠINKA, M.: Jogo ne možna zabuty (Pomjami Ivana Paňkevyča). In: *Nove žittja*. č. 39-40, 3. 10. 1997, s. 9.
- MUŠINKA, M.: Olena Teliga ta jiji antologia „Bude burja!“. Do 85 riččjaz dnja naroždennja i 50-riččja z dnja smerti. In: *Dukl'a* 1992, č. 2, s. 46-53.
- MUŠINKA, M.: Orest Zilyns'kyj i Prjašivščyna. In: *Dukl'a* 1993, č. 3, s. 24-39.
- MUŠINKA, M.: Lycar neskorenogo pokolinnja. Do 90-littja z dnja narodžennja Olega Kandyby (O. Oľžiča). In: *Dukl'a* 45, 1997, č. 4, s. 24-29.
- MUŠINKA, M.: Jacko Ostapčuk i jogo rodina u Slovaccyni. In: HARBULOŤOVÁ, E., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E.: *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov 2008, s. 19-33.
- MUŠINKA, M. Prínos ukrajinskej a ruskej emigrácie pre výskum ľudovej kultúry Rusínov - Ukrajincov východného Slovenska. In: HARBULOŤOVÁ, E., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, E. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919-1945*. Prešov, 2006, s. 25-41.
- MUŠINKA, M.: *Lycar voli. Žittja i polityčno-gromads'ka dijal'nist' Stepana Kločuraka*. Užhorod, 1995. 283 s.
- MUŠINKA, M.: Spohady zabudnutoho ukrajins'koho jurysta ta etnografa. In: *Naukovyj zbyrnyk Muzeju ukrajins'koji kul'tury u Svydnyku*. 18, 1992, s. 181-198.
- MUŠINKA, M.: Volodymyr Sičyns'kyj i Prjašivščyna. In: *Dukl'a* 42, 1994, č.3, s. 35-49.
- MUŠINKA, M.: Misce Volodymyra Sičyns'koho v istoriji ukrajinskoji nauky ta kul'tury. (Do 100 – litija vid dnja narodžennja). In: *Naukovyj zbirnyk Muzeju ukrajins'koji kul'tury u Svydnyku*. 20, 1995, s. 49-68.
- MUŠINKA, M.: *Volodymyr Sičyns'kyj i rusyny- Ukrajinci Schidnoji Slovaččyny*. Prjašiv, 1995. 120 s.
- MUŠINKA, M.: Ukrajinytyka Čecho- Slovaččyny mižvojenneho periodu. In: *Dukl'a* 39, 1991, č. 5-6, s. 28-34.
- NARIŽNIJ, S.: *Ukrajinska emihracija: Kulturna praca ukrajinskoji emihraciji miž svitovymy vojnami*. Praha, 1942.
- NAUMENKO, E.: Z žitia ukrajins'kych studentiv v Bratislavi pid čas peršoji ČSR (1920-1939). In: *Dukl'a*, 47, 1999, č. 4, s. 44-46.; č. 5-6, s. 51-55.
- NEVRLYJ, M.: Bratislava v ukrajins'kij svidomosti. In: *Dukl'a*, 47, 1999, č. 5-6, s. 56-60.
- NEVRLYJ, M.: UVU v čes'komu j jevrops'komu konteksti. In: *Dukl'a*. 45, 1997, č. 1, s. 18-23.

NEVRLY, M.: Zdadujučy I. Paňkevyča. In: *Dukl'a* 40, 1992, č. 6, s. 44-47.; Nevidoma statja Ivana Pakevyča pro Mykolu Gnatyšaka (1902 – 1940). In: *Dukl'a* 41, 1993, č. 1, s. 43-50.

NEVRLYJ, M.: Malaňuk i Bagrjanyj. Dvi koncepciji vyzvolennja Ukrajiny. In: *Dukl'a*, 47, 1999, č. 1, s. 30-35.

NEVRLY, M.: Dvanadcať lystiv D. Čyževs'kogo do E. Malanjuka. In: *Dukl'a* 1995, č. 2, s. 45-52.

ŇACHAJOVÁ, M. (ed.): *Ukrajinská svobodná univerzita (1921-1996): vědecký sborník s konference, věnované 75. výročí založení univerzity: Praha 29.-30. listopadu 1996*. Praha: NK ČR - Slovanská knihovna, Ukrajinská svobodná univerzita v Mníchově, 1998. 161 s.

ŇACHAJOVÁ, M.: Po stopách fondov Ukrajinského múzea z Prahy. In: HARBULOVA, L., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, L. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v r. 1919 - 1945*. Prešov, 2006, s. 48-53.

ŇACHAJOVÁ, M.: *Tlače ruskej, ukrajinskej a bieloruskej emigrácie vo fondoch ŠVK v Prešove: bibliografia*. Prešov, 2007. 180 s.

ŇACHAJOVÁ, M.: Publikačná činnosť ukrajinských emigrantov v prešovských novinách Slovo národa. In: HARBULOVA, L., ŇACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, L. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 48-55.

ŇACHAJOVÁ, M.: Periodika ruskoj i ukrajinskoj emigraciji, izdavavšiesia na teritoriji Slovakiji. In: *Russkaja akcija pomošči v Českoslovakiji: istorija, značenie, nasledije*. Praha 2012, s. 89-96.

OGAR, E.: Ukrajinskoje Obščestvo ľubitelej knigi i jeho pečatnyj organ Knigoľub. In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakiji meždju dvumja mirovymi vojnami. Sbornik dokladov*. Praha, 1995, s. 890-899.

PAVLENKO, M.: Politika Československa k internovaným ukrajinským vojakom v rokoch 1919-1923. In: *Historický časopis*. roč. 47, 1999, č. 1, s. 56-69.

PELENSKA, O.: Ukrajinska Studija plastyčnych mystectv u Prazi. In: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Českoslovakijimeždju dvumja mirovymi vojnami. Rezul'taty i perspektivy issledovanij. Fondy Slavjanskoj biblioteki i pražskich archivov*. Praha, 1995, s. 796-800.

PELENS'KA, O.: *Ukrajins'kyj portret na tli Prahy. Ukrajins'ke mystec'ke seredovyščje v myžvojenniji Čecho-Slovaččyny*. New York – Praga, 2005. 224 s.

PETIŠKOVÁ, D. (ed.): *Muzeum osvobodzeneckého boje Ukrajiny: k 80. výročí založení: sborník příspěvku z konference (Praha 12.-14. října 2005)*. Praha: NK ČR - Slovanská knihovna, 2006. 304 s.

PETIŠKOVÁ, D. (ed.): *Ukrajinské výtvarné umění v meziválečném Československu: k 80. výročí založení Ukrajinského studia výtvarných umění v Praze*. Praha: NK ČR - Slovanská knihovna, 2005. 336 s.

PUŠKAR, L.: Chudožni tvory Kulecja, Vovka i Gromnyc'kogo u fondach Muzeju ukrajins'koji kul'tury u Svydnyku. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L. (eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigracie na vychodnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 97-108.

PETIŠKOVÁ, D.: *Dmytro Antonovyč a ukrajinská uměnoveda. (Výchází ke 130 výročí narození D. Antonovyče)*. Praha, 2009. 233 s.

RACHUNKOVÁ, Z., SOKOLOVÁ, F., ŠIŠKOVÁ, R. (red.): *Dmytro Čyževskij, osobnost a dilo: sborník příspěvku z mezinárodní konference pořádané Slovanskou knihovnou při NK ČR, Filozofickým ústavem AV ČR Slovanským ústavem AV ČR a Ústavem pro českou literaturu AV ČR 13.-15.června 2002 v Praze*. Praha, 2004, 485 s.

Russkaja akcija pomošči v Čechoslovakiji: istorija, značenijs, nasledije. Ed. L. Babka, I. Zolotarev. Praga, 2012.

Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezul'taty i perspektivy provedennych issledovanij. Fondy Slavianskoj biblioteki i pražskych archivov. Praga 14. – 15. avgusta 1995. Sbornik dokladov. Sv. 1. Sv. 2. Praha: Slovanská knihovna, 1995

ROMAN, M.: Ukrajinskí emigranti na prešovských školách v období medzi dvoma vojnami. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L. (eds): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 - 1945*. Prešov, 2006, s. 68-88.

ROMAN, M., SMIŽANSKÁ, M.: Ukrajinskí učitelia emigranti na východnom Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBULOVA, L., NACHAJOVA, M., BABOTOVA, L.(eds): *Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigracie na východnom Slovensku*. Prešov, 2008, s. 34-41.

ROMAN, M.: Päť postáv ukrajinskej politickej emigrácie na Slovensku v medzivojnovom období. In: HARBULOVA, L. (red.): *Migrácia obyvateľov východnej Európy na územie Slovenska a Čiech (prvá polovica 20. storočia)*. Prešov, 2009, s. 215-222.

ROMAN, M.: Dmytro Čyževs'kyj i Slovaččyna. (Do 100- riččja vid dnja narodženija). In: *Dukľa* 1994, č. 5, s. 42-45.

ROVENSKÝ, J., VÍTEK, P., HARBULOVA, L., VAJÓ J., ČECH, P., BERNADIČ, M.: *Ruskí a ukrajinskí lekári v Česku a na Slovensku*. Bratislava, 2016. 75. s.

SERAPIONOVA, E. P.: *Rossijskaja emigracija v Čechoslovackoj respublike (20-je gody)*. Moskva, 1995.

SLÁDEK, Z.: Russkaja i ukrajinskaja emigracija v Čechoslovakiji. In: *Sovetskoje slavianovedenijs*, 1991, č. 6.

SLÁDEK, Z.: O ruské pomocné akci. Tentokrát polemicky. In: VEBER, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. 3. Praha 1995.

SLÁDEK, Z., BĚLOŠEVSKÁ, L. (ed.): *Dokumenty k dějinám ruské a ukrajinské emigace v Československé republice (1918-1939)*. Praha, 1998.

SOPOLIGA, M.: K problematike zbierok Múzea odboja Ukrajiny v Prahe vyvezených do Prešova. In: HARBULOVÁ, Ľ., NACHAJOVÁ, M., BABOTOVÁ, Ľ. (eds.): *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v r. 1919 - 1945*. Prešov, 2006, s. 42-47.

ŠIMEČEK, Z.: Ruští a ukrajinští slavisté v meziválečném Československu. In: *Slovanský přehled*. 1993, č. 1.

TEJCHMANOVÁ, S.: Dokument o ukrajinské emigraci v meziválečném Československu. In: *Slovanský přehled*. 1992, č. 2, s. 184-195.

TEJCHMANOVÁ, S.: *Rusko v Československu. Bílá emigrace v ČSR 1917 – 1939*. Praha, 1993.

TEJCHMANOVÁ, S.: Politická činnost ruské a ukrajinské emigrace v Československu v letech 1920-1939. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945 (Sborník studií I.)* Praha 1993, s. 3-19.

TRENBIC'KYJ A.: Podilja i Prjašivščyna – vid Fedora Koriatoviča do Jevfimija Sicins'koho to Volodymyra Sičynskoho. In: *Dukla* 51, 2003, č. 5, s. 65-76.

VACEK, J.: Institucionální základna ukrajinské emigrace v Československu v letech 1919-1945. In: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. Sv. 1. Praha 1993. s. 35-45.

VACEK, J.: Interakce ruské a ukrajinské emigrace s českou a slovenskou vědou a kulturou v letech 1919-1945. In: Veber, V. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. (Sborník studií 2.)* Praha, 1994, s. 1-40.

VACEK, J.: Vztahy pedagoga Ukrajinské svobodné university v Praze k české a slovenské vědecké a kulturní sféře. In: *Ukrajinská svobodná universita(1921 - 1996): vedecký sborník z konference věnované 75. výročí založení university*. Praha, 1998, s. 119-126.

VIDŇANSKYJ, S.: Ukrajinská emigrácia v medzivojnovom Česko-Slovensku. In: *Historický časopis*. 40, 1992, č. 3, s. 370-385.

VIDŇANSKYJ, S.: Ukrajinskaja emigracija v mežvojennoj Čechoslovakiji: rezul'taty i perspektivy naučnych issledovanij na Ukrajině. In.: *Russkaja, ukrajinskaja i belorusskaja emigracija v Čechoslovakiji meždu dvumja mirovymi vojnami. Rezul'taty i perspektivy provedennyh issledovanij. Fondy Slavjanskoj biblioteky i pražskych archivov*. Praha, 1995, s. 141-153.

VEBER, V., SLÁDEK, Z., BUBENÍKOVÁ, M., HARBULOVÁ, Ľ.: *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. Seminář pro dějiny východní Evropy při Ústavu světových dějin FF UK v Praze. Praha, 1996.

VEBER, V. (ed.): *Ukrajina v současné české historiografii: k 70. narozeninám Vladimíra Hostičky*. Praha, 2000, 167 s.

ZILYNSKYJ, B.: *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917 - 1945 (1994)*. Praha: X-EGEM, 1995. 128 s.

ZILNSKYJ, B.: Poznámky k vývoji ukrajinské emigrační literatury v ČSR. In: *Duchovní proudy ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice 1919-1939. (Méně známe aspekty)*. Praha, 1999, s. 118-137.